

ЗАЩИТЕНИ МАГИСТЪРСКИ ТЕЗИ ПО ВЪПРОСИТЕ НА БИБЛИОТЕРАПИЯТА В МАГИСТЪРСКА ПРОГРАМА „БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОНЕН И КУЛТУРЕН МЕНИДЖМЪНТ“ – ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

Събина Ефтимова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Докладът представя интереса на студентите от випуск 2021/2022 от магистърска програма „Библиотечно-информационен и културен мениджмънт“ – дистанционно обучение към темата за библиотерапията при разработването на магистърски тези. Повишеният интерес към терапевтичната функция на четенето сред магистри – дипломанти от випуск 2021/2022, се дължи, от една страна, на спецификата на темата, която провокира изследователските интереси на много от студентите, а от друга, в периода на световната пандемия темата се оказва изключително актуална.

Ключови думи: Университет по библиотекознание и информационни технологии, магистърска програма „Библиотечно-информационен и културен мениджмънт“, магистърска теза, библиотерапия, анкетно проучване.

Въведение

В България в подготовката на специалисти за библиотечния сектор са се доказали няколко от водещите университети в страната, които имат наложени традиции. Сред тях е и Университетът по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ), в който вече над 70 години се подготвят библиотечно-информационни специалисти.

В УниБИТ са обучени хиляди библиотечни специалисти, които достойно намират своето място в библиотечната общност в България. През АГ 2005/2006 стартира още една магистърска програма в това направление, която да отговори на новите нужди на библиотечната среда. Създадена като „Библиотечен мениджмънт“, а през АГ 2009/2010 трансформирана в „Библиотечно-информационен и културен мениджмънт“, магистърската програма предизвика силен и траен интерес. От АГ 2014/2015 освен в редовна и задочна форма се предлага и в

дистанционна форма, което даде възможност на повече хора от страната да се включат.

Тъй като това е специалност, носеща новаторски идеи и в унисон със световните тенденции, непрекъснато се работи за актуализиране на учебните ѝ планове, за да се постигне високо ниво на подготовка. В учебните планове ежегодно се обогатяват учебните програми и се добавят нови с основната цел да се разширяват възможностите за подготовка на бъдещите специалисти за работа според нуждите на съвременното общество.

Методология на изследването

За целта на доклада е извършен анализ на базата на академичната документация на катедра „Библиотечни науки“. Проведено е анкетно проучване сред студентите магистри от випуск 2021/2022.

Резултати

Анализ на академичната документация на катедра „Библиотечни науки“

В процеса на обучение в специалността „Библиотечно-информационен и културен мениджмънт“ в ОКС „Магистър“ в редовна, задочна и дистанционна форма на обучение в УниБИТ се работи за създаването на специалисти с широкопрофилна теоретична и практическа компетентност за работа в държавния и частния сектор, подготвени да работят в различните типове институции. Това дава свобода при избора на професионална реализация и е предпоставка за висок и траен интерес към специалността. От създаването на магистърската програма през АГ 2005/2006 това е единствената магистърска програма във ФБКН на УниБИТ, която през всички академични години стартира с впечатляващ брой кандидати. Специалисти, работещи в различните институции на паметта от цялата страна, повишават своята квалификация, като избират тази магистърска програма.

Учебният план е напълно съобразен с потребностите на динамично променящата се среда, изучаваните дисциплини създават широкопрофилна подготовка, успешно приложима в практиката на всички културни институции. Магистърската програма е разделена на три семестъра, в които студентите изучават задължителни, факултативни и избираеми дисциплини. Сред задължителните дисциплини, елемент от учебния план, са: „Мениджмънт на културните институции“, „Маркетинг на културните институции“, „Управление на човешките ресурси“ и др. На студентите се дава възможност да изберат сред

факултативни и избираеми дисциплини отговарящи на техните професионални интереси: „Образователни стратегии в библиотеките“, „Умения за академично писане и публикуване“, „Дигитализация на местната културна памет“, „Разработване и управление на проекти“, „Библиотерапия“ и др.

През втория семестър на своето обучение студентите магистри могат да изберат като факултативна дисциплина курса „Библиотерапия“.

След въвеждането на тази дисциплина в учебния план на специалността тя е избрана от всички випуски. Това е изключително интересна и положителна тенденция, защото отразява реалните интереси на специалистите от практиката. 95% от студентите са колеги, работещи в библиотечни институции. Те споделят, че все повече се увеличават търсенията, свързани с нуждата на читателя да се справи с конкретен личен проблем чрез силата на литературата.

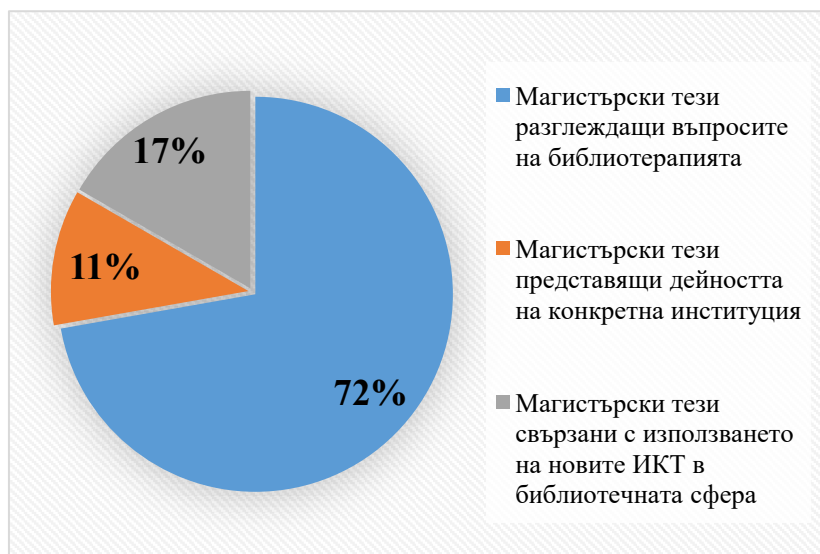
Третият семестър е предназначен за разработване на научноизследователски проект и защита на магистърска теза. Защитата е заключителен етап от обучението на магистрите, имащ специфичен учебно-изследователски характер, и е самостоятелна творческо-изследователска дейност на дипломанта под методическото ръководство на преподавател, работещ в областта на избраната тема.

Магистърската теза представя усвоените от студентите теоретични знания и умения и способността им да свързват тези знания с практиката. Затова и изборът на тема е от изключително значение и е предпоставка за по-задълбочено навлизане в конкретна тематика. Това е и възможност студентът да доразвие своите компетенции в конкретната област.

При задълбочен преглед на академичната документация, свързана с дипломирането на студентите от ОКС „Магистър“, обучаващи се в специалността „Библиотечно-информационен и културен мениджмънт“, випуск 2021/2022, се откроява едно основно направление, в което студентите са избрали да разработят своите магистърски тези. То засяга теми, разглеждащи възможностите за приложение на различни психологически и педагогически форми за работа в библиотечна среда, и в частност библиотерапията.

Студентите магистри в дистанционна форма на обучение в 95% от случаите са колеги от практиката, работещи в национални, регионални, читалищни, университетски, училищни библиотеки и др. Затова и изборът им на тема за магистърска теза често е свързан

с институцията, на която са представители, но и с техните професионални интереси. От дипломиралите се 18 студенти от дистанционна форма на обучение през октомври от випуск 2021/2022, 72% са избрали да пишат по теми, изследващи възможностите за използване на терапевтичната функция на четенето в различен контекст (фиг. 1). Според съпоставително изследване, обхващащо двата поредни випуска – 2020/2021 и 2021/2022, се наблюдава повишаване на процента от 69% на 72%. При първото изследване са включени и студентите от редовна, задочна и дистанционна форма, докато при този анализ са разгледани само магистрите от дистанционна форма на обучение от последния дипломирал се випуск.

Фиг. 1. Съотношение на основните теми на магистърските тези за випуск 2021/2022

В първата група в периода на световна пандемия се получи изключително висок интерес сред студентите и те избраха да работят върху възможностите и терапевтичната функция на четенето. За пръв път 72% от дипломиращите се избраха да пишат своите магистърски тези по въпросите на библиотерапията. Това, от една страна, се дължи на специфичната ситуация, създадена в международен план, а от друга – на възможността по време на своето обучение да преминат курса по библиотерапия, който е заложен като факултативна дисциплина в техния учебен план.

По време на своето обучение студентите получиха няколко изследователски задачи, свързани с библиотерапията, и актуална информация за проучванията по проекта „Изследване на нагласите към терапевтичния потенциал на четенето в нетипични ситуации за индивида“ с Договор № КП-06-Н45/2 от 30.11.2020 г., финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката.

Сред темите на студентите, защитавани през АГ 2021/2022 и попадащи в тази група, са:

„Използване на терапевтичната функция на четенето при обучението“, Ц. П.

Магистърската теза представлява теоретично проучване на терапевтичната функция на четенето в обучението, като се засяга спектър от въпроси, свързани с възможностите за подготовка на консултанти по библиотерапия в библиотеките, мястото на библиотерапията в работата с читателите и приложението ѝ при обучението.

„Приносът на Дора Мумджиева за развитието на библиотерапията в България“, Д. Ц.

Магистърската теза представлява теоретично и библиографско проучване на първите публикации по библиотерапия и на приноса на Дора Мумджиева за развитието на психично-корекционния метод и за приложение на поезията като лечебно въздействие при душевно болни.

„Как се използва терапевтичната функция на четенето в периода на световна пандемия“, С. К.

В първата глава фокусът на проучване е по темата за пандемията от COVID-19 като световна катастрофа. Във втората глава, озаглавена „Библиотеките по време на пандемията“, заедно с интерпретирането на този въпрос С. К. е изследвала и практиката в конкретна библиотека – Регионална библиотека „Димитър Талев“, Благоевград. Третата глава се занимава с приложението на библиотерапията в библиотеките като спасително средство по време на пандемия. В заключението се обобщава, че новата ситуация е подсказала на библиотеките сравнително новата за дейността им форма на работа с читателите – библиотерапията, а библиотекарите проявяват интерес към нейното приложение.

„Възможности на библиотерапията за въздействие върху личността“, С. Х.

В първата глава на магистърската теза е разгледан въпросът по какъв начин библиотерапията може да бъде използвана като средство за лечение. Проследени са подходите, етапите, видовете библиотерапия и от кои групи хора може да се използва. Във втората глава е разгледана възможността за използване на библиотерапията при деца. В третата глава се проследяват доказаните ползи от четенето, представят се проучвания в областта на библиотерапията и е разгледан български проект по проблематиката на библиотерапията.

„Библиотерапията част от библиотечната дейност в България и света“, Е. Б.

Магистърската теза представлява теоретично проучване на библиотерапията и нейното приложение в библиотеките в нашата страна. Направен е и обзор на чужди източници.

В първата глава, озаглавена „Същност на библиотерапията“, Е. Б. разглежда теоретични постановки, изясняващи основни аспекти на библиотерапията – определение, обхват, цели и задачи. Подчертава се, че в съвременността интересът на учените към потенциала на библиотерапията и нейното многоаспектно приложение се задълбочава. Във втората глава с наименование „Практическо приложение на библиотерапията“ дипломантката успешно интерпретира въпроси на методологията на библиотерапията, класификацията на литературата по библиотерапия и практическото използване на библиотерапията в България.

„Създаване на хрестоматия по библиотерапия на публикации, издавани в България“, М. Д.

Магистърската теза представлява библиографско проучване с цел съставяне на тематична хрестоматия по библиотерапия, обхващаща публикациите, издавани в България.

Проучени са публикации, издавани в България по въпросите на библиотерапията, с широк хронологичен обхват – от 1938 до 2020 г. Създадената тематична хрестоматия по въпросите на библиотерапията може да послужи за популяризирането на библиотерапията в нашата страна и за повишаването на осведомеността на библиотечно-информационните специалисти в тази перспективна област за развитие в професията.

„Приказкотерапията като средство за преодоляване на травми и емоционални проблеми при деца и възрастни“, С. Г.

В първата глава, озаглавена „Произход, история и понятийна същност на терапията с приказки“, С. Г. проследява произхода, историята и понятийната същност на терапията с приказки – от възникването ѝ, през етапите на нейното развитие, до видовете приказки, използвани при терапията. Във втората глава „Приложение на терапията с приказки при деца“ и в третата глава „Приложение на терапията с приказки при възрастни“ са разгледани подробно приложението и основните похвати при употребата на тази терапевтична практика при деца и възрастни, а в четвъртата глава с наименование „Повече за психотерапевтичните приказки“ вниманието е насочено към структурирането, функциите и предимствата на психотерапевтичните приказки.

„Приложение на библиотерапията при лица с хранителни разстройства“, А. Г.

Актуалността на тезата произтича от факта, че нараства броят на хората, които имат хранителни разстройства. Чрез използването на библиотерапия и приказкотерапия се откриват нови, съпътстващи основните методи за лечение и рехабилитация, възможности за въздействие и помощ при деца и възрастни с подобни проблеми. В разработката, чрез конкретно поставения проблем, се проследяват генезисът на библиотерапевтичното четиво, неговото приложение днес и бъдещите му перспективи.

„Библиотерапията – ефективно средство за емоционална подкрепа на хора в криза“, М. И.

Разгледани са теоретични постановки, изясняващи основни аспекти на библиотерапията – зараждане, същност, методи и задачи. Изяснени са основните видове библиотерапия – клинична, терапевтична, корекционна и учебно-хуманитарна. Засегнато е едно сравнително ново направление в лечението с книги – приказкотерапията, сред най-достъпните и ефективни форми за работа както с деца, така и с възрастни. Представени са методологията и методиката на терапевтичното четене, както и реални истории на читатели, книги и техните автори, които илюстрират терапевтичния ефект на четенето и потенциалните ползи от прилагането на този метод.

„Приложение на библиотерапия в училищната библиотека“,
Д. А.

Магистърската теза разглежда теоретичната рамка – определение, техники, модели и подходи на библиотерапията като психотерапевтичен процес, начините, по които библиотерапията помага на хората. Представени са конкретните методи при библиотерапевтични практики за деца с двигателни, когнитивни, зрителни и слухови нарушения, с конкретни препоръки за процеса на преподаване. Изложени са изводи, до които са достигнали редица известни учени на базата на емпирични данни и изследвания за влиянието на библиотерапията при паникатами, агресия, депресия, алкохолни зависимости и др.

„Нововъведения при преподаването на английски език, чрез използването на библиотерапевтични методи“, М. И.

Тезата разглежда въпроси на теорията и историята на библиотерапията, като са представени дейността на две основни международни организации, историческото развитие на библиотерапията като наука и възможностите на практическо приложение на библиотерапията като нов метод при преподаването на английски език.

„Влиянието на книгите при децата“, Г. Н.

Магистърската теза изследва влиянието на четенето върху детската личност. В първата глава е проучена теоретично научна литература относно спецификата и потенциала на четенето като елемент от адаптацията, възпитанието и развитието на децата. Във втората глава е разгледано четенето като умение за развитие на мисленето, на езиковите умения и на общуването при децата. Третата глава е фокусирана върху актуални въпроси на подбора на подходяща литература за четене при малки деца.

„Библиотерапията и музикотерапията в симбиоза при работата с деца със специални нужди“, С. П.

В труда са проучени и обобщени аспекти на социализацията и адаптацията на деца със специални нужди в библиотечна среда, в частност чрез възможностите на библиотерапията и музикотерапията. Актуалността и значимостта на разработката произтичат от тенденцията за все по-активно присъствие на библиотерапевтичната дейност в ежедневната работа на обществените библиотеки в редица страни по света.

Темите, разработени от този випуск, са разнородни и покриват различни аспекти от приложението на библиотерапията. Вече са реализирани четири публикации на студенти, защитили магистърски тези по въпросите на библиотерапията, както и на студенти, избрали да работят по други теми, но представили на изпита по библиотерапия изключително актуални и задълбочени авторски разработки.

Публикуваните до момента доклади са:

Ставрева, Д. Градска библиотека „Паисий Хилендарски“ – Асеновград в период на световна пандемия. – В: *Дигитализация и информационни ресурси на културното наследство*. Сборник с научни доклади и студентски разработки от Студентско-докторантска научна конференция, проведена на 25 ноември 2022 г. София: За буквите – О писменехъ, 2022, с. 298 – 302.

Баракова, Е., В. Ценова. Аспекти от дейността на РБ „Хр. Смирненски“ – гр. Плевен в период на пандемия. – В: *Дигитализация и информационни ресурси на културното наследство*. Сборник с научни доклади и студентски разработки от Студентско-докторантска научна конференция, проведена на 25 ноември 2022 г. София: За буквите – О писменехъ, 2022, с. 176 – 181.

Цомпова, И. Традиции и иновации в симбиоза в Регионална библиотека „Пейо Яворов“ – гр. Бургас. – В: *Дигитализация и информационни ресурси на културното наследство*. Сборник с научни доклади и студентски разработки от Студентско-докторантска научна конференция, проведена на 25 ноември 2022 г. София: За буквите – О писменехъ, 2022, с. 279 – 283.

Томова, Т. Ролята на съвременната библиотека в прилагането на библиотерапията. – В: *Дигитализация и информационни ресурси на културното наследство*. Сборник с научни доклади и студентски разработки от Студентско-докторантска научна конференция, проведена на 25 ноември 2022 г. София: За буквите – О писменехъ, 2022, с. 172 – 175.

Още три публикации са под печат, което е добра индикация за качеството на разработките, трайния интерес на студентите и актуалността на разглежданата проблематика:

Митева, П. Популяризиране на четенето по време на световна пандемия. – В: *Съвременни стратегии и иновации в управление на*

знанието. Доклади от седмата научна конференция на УМЛАУЗ. София: За буквите – О писменехъ, 2022.

Илчевска, М. Нови тенденции при преподаването на английски език. – В: *Съвременни стратегии и иновации в управление на знанието. Доклади от седмата научна конференция на УМЛАУЗ.* София: За буквите – О писменехъ, 2022.

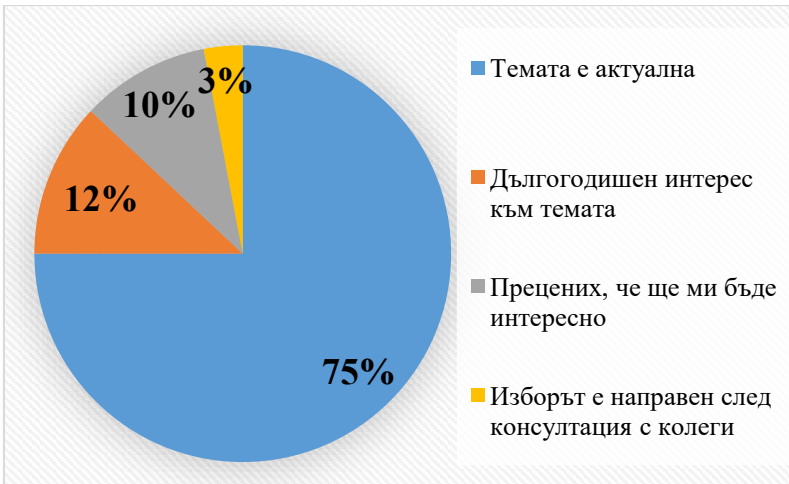
Ефтимова, С., М. Иванова. Библиотерапията – ефективно средство за емоционална подкрепа на хора в криза. – В: *Издател, № 2, 2023.*

Изборът на теми от втората и третата група е свързан с факта, че студентите са основно колеги от практиката, работещи в библиотечни институции в периода на своето обучение. Те избират теми, представящи историята, развитието и новостите в библиотечната институция, в която работят. Тази тенденция е показателна за връзката между теорията и практиката и е добра възможност за разработване на теми, представящи актуалното състояние на разглежданите институции. Сред темите, защитавани от студентите през АГ 2021/2022 и попадащи в тези групи, са: „Регионална библиотека „Никола Фурнаджиев“ гр. Пазарджик – история, развитие, мениджмънт и проекти“, „Културните институции – място за съхранение на човешката памет“, „Роля на библиотеките за изграждане на информационна грамотност“, „Постижения и проблеми в информационното осигуряване на хора със специални нужди в българските библиотеки“ и др.

Резултати от анкетно проучване сред студенти дипломанти

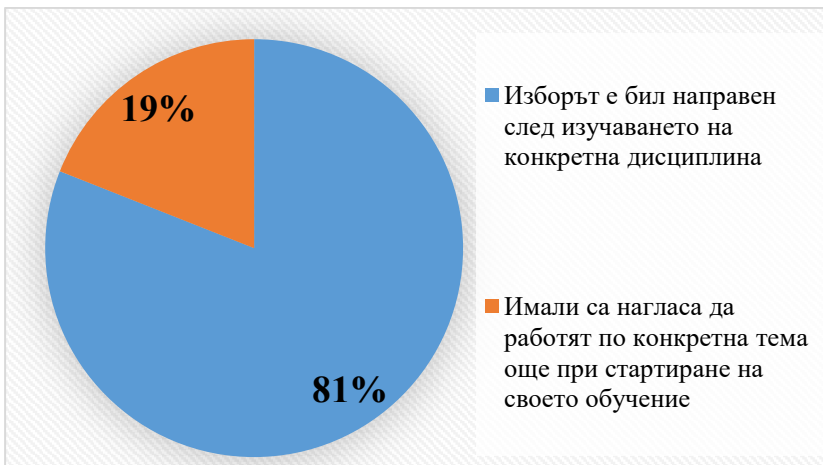
В периода 1 – 10 октомври 2022 г. се проведе анкетно проучване сред дипломантите магистри от специалност БИКМ в редовна, задочна и дистанционна форма на обучение. В този период са защитили 32 студенти, като в проучването се включиха 100% от тях. Анкетата включва въпроси, свързани с избора на тема, на научен ръководител, процеса на работа върху магистърската теза и др. Всички дипломанти отговориха на въпросите, което дава висока достоверност на получените резултати. В този текст са представени само част от получените резултати.

На въпроса „*Кое беше водещото при избора на тема за магистърската Ви теза?*“ 75% са посочили „Темата е актуална“, 12% – „Дългогодишен интерес към темата“, 10% – „Прецених, че ще ми бъде интересно“, и едва 3% от анкетиранияте са посочили, че изборът им е бил направен след консултация с колеги (фиг. 2).

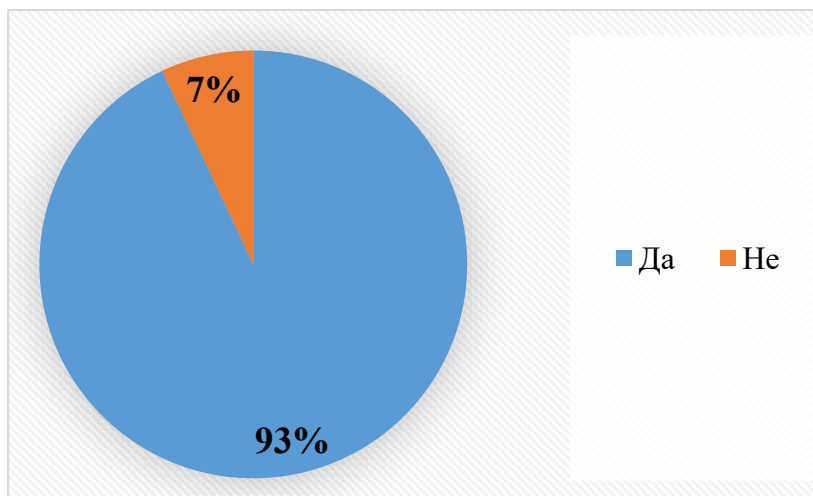
Фиг. 2. „Кое беше водещото при избора на тема за магистърската Ви теза?“

На въпроса „Кога избрахте темата за Вашата магистърска теза?“ 81% от анкетиранияте са посочили, че изборът е бил направен след изучаването на конкретна дисциплина, а 19% са имали нагласа да работят по конкретна тема, още при стартиране на своето обучение (предимно студенти, работещи в библиотечни институции) или са продължили да развиват темата, която са разработвали като бакалаври (фиг. 3).

Фиг. 3. „Кога избрахте темата за Вашата магистърска теза?“

На въпроса „Темата свързана ли е с Вашата професионална ангажираност?“ 93% са отговорили „Да“, 7% – „Не“ (фиг. 4).

Фиг. 4. „Темата свързана ли е с Вашата професионална ангажираност?“

72% от анкетираните споделят, че са избрали темата заради отношението и компетентността на конкретен преподавател, докато 28% не са се повлияли от личността на преподаващия при избора на темата (фиг. 5).

Фиг. 5. „Личността на преподавател повлия ли Ви при избора на тема за магистърската теза?“

12% от анкетираните са избрали тема, при която се изискват обобщаване и анализиране на съществуваща информация, 22% са избрали тема с практико-приложен характер, а 68% са избрали да работят по тема, изискваща провеждане на собствено емпирично изследване.

Резултатите от анкетното проучване подчертават осъзнатия избор при разработване на конкретна тема от дипломантите. За студентите е важно да работят по теми, близки до техните интереси и професионална ангажираност, но същевременно се вълнуват от новостите в библиотечните институции. При избора си на тема студентите често са повлияни от отношението, харизмата и компетентността на преподавателя, който е създавал доверие и е подпомогнал да се задълбочат интересите на студентите в конкретна област.

Заклучение

Според резултатите от анализа на данните от академичната документация се наблюдава тенденция към избор на три основни групи теми: първата е свързана с развитието и дейността на конкретна библиотечна институция, втората – с използването на новите ИКТ в библиотечната сфера, и третата – с възможностите за приложение на различни психологически и педагогически форми за работа в библиотечна среда.

Резултатите от анкетата могат да помогнат за създаване на нови концепции при обогатяването на учебните планове и програми по специалността. Докладът и представените в него изследвания са добра отправна точка за прилагане на нови политики от страна на университета.

Създаването и реализирането на повече проекти, изследващи терапевтичния потенциал на четенето и възможностите за приложение на библиотерапията в библиотечна среда, ще подпомогнат повишаването на качеството на информационното осигуряване и систематизацията на знанието по въпросите на библиотерапията, както и популяризирането на библиотерапията в България с нейните теоретични и практически аспекти.

Благодарности: Тази публикация е реализирана по проект „Изследване на нагласите към терапевтичния потенциал на четенето в нетипични ситуации за индивида“ с Договор № КП-06-Н45/2 от 30.11.2020 г., финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката, с ръководител гл. ас. д-р Събина Кирилова Ефимова-Илиева.

За автора:

Събина Ефтимова е гл. ас. д-р, преподавател в катедра „Библиотечни науки“. Доктор е по научната специалност „Книгознание, библиотекознание, библиография“.

За контакт с автора: s.eftimova@unibit.bg

**DEFENDED MASTER'S THESES ON THE ISSUES
OF BIBLIOTHERAPY IN THE MA PROGRAM
OF LIBRARY, INFORMATION AND CULTURAL
MANAGEMENT, DISTANCE LEARNING PROGRAMS**

Sabina Eftimova

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: This paper presents the interest of the students from the MA program of Library, Information and Cultural Management, distance learning to the topic of bibliotherapy in the development of their MA theses, academic year 2021/2022. The increased interest in the therapeutic function of reading among MA graduates, academic year 2021/2022 is due, on the one hand, to the specificity of the topic, which has provoked the research interests of a large number of the students, and on the other hand, the topic has turned out to be extremely relevant in the period of the global pandemic.

Keywords: University of Library Studies and Information Technologies Library, MA program of Information and Cultural Management, MA theses, bibliotherapy, survey.

About the Author

Sabina Eftimova, Senior Assist. Prof., PhD, is a lecturer at the Department "Library Sciences". She is a PhD in the field of Bibliology, Librarianship, Bibliography.

To contact the Author: s.eftimova@unibit.bg